

Regeringens proposition

2008/09:194

Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Prop.
2008/09:194

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 28 maj 2009

Fredrik Reinfeldt

Cristina Husmark Pehrsson
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Försäkringskassan ska kunna meddela beslut om särskilt högriskskydd enligt lagen (1991:1047) om sjuklön avseende ersättning för sjuklönekostnader också i de fall där den sökande uppburit eller bedömts ha haft rätt till aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan. Detta gäller oavsett vad som kan antas gälla beträffande den sökandes framtida sjukperioder. Ett sådant beslut ska gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades.

I propositionen lämnas även ett förslag om att utöka högsta antalet dagar, för vilka närståendepenning sammanlagt kan utges till en närstående för vård av en svårt sjuk person, från 60 till 100 dagar.

Vidare lämnas i propositionen ett förslag avseende att en annan försäkrad än föräldern i vissa fall kan få tillfällig föräldrapenning för att vårda ett barn som inte har fyllt tre år, när en ensamstående förälder på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård.....	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	8
2.4	Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).....	12
2.5	Förslag till lag om ändring i semesterlagen (1977:480)...	13
3	Ärendet och dess beredning.....	15
4	Utökat särskilt högriskskydd.....	16
4.1	Bakgrund.....	16
4.2	Förslag om utökat särskilt högriskskydd.....	18
4.3	Ekonomiska och administrativa effekter.....	20
4.3.1	Effekter på det statliga området.....	20
4.3.2	Konsekvensanalys gällande företag.....	20
5	Utökat antal dagar med närståendepenning.....	20
5.1	Bakgrund.....	20
5.2	Statistiska uppgifter om närståendepenning.....	21
5.3	Förslag om utökat antal dagar med närståendepenning ...	22
5.4	Ekonomiska och administrativa konsekvenser.....	23
6	Utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning.....	24
6.1	Bakgrund.....	24
6.2	Förslag om utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning.....	25
7	Författningskommentar.....	30
7.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön.....	30
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård.....	30
7.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.....	31
7.4	Förslaget till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).....	32
7.5	Förslaget till lag om ändring i semesterlagen (1977:480).....	32
	Bilaga 1 Författningsförslag i promemorian Förslag om utökning av gruppen som omfattas av särskilt högriskskydd avseende sjuklönekostnader samt förslag om utökat antal dagar med närståendepenning.....	33
	Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över promemorian Förslag om utökning av gruppen som omfattas av	

särskilt högriskskydd avseende sjuklönekostnader samt förslag om utökat antal dagar med närståendepenning	36	Prop. 2008/09:194
Bilaga 3 Lagrådsremissens lagförslag	37	
Bilaga 4 Lagrådets yttrande.....	40	
Bilaga 5 Lagförslag i promemorian Förslag till utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning.....	42	
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 maj 2009	49	

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön,
2. lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård,
3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
4. lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584),
5. lag om ändring i semesterlagen (1977:480).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Häri genom föreskrivs att 13 och 15 §§ lagen (1991:1047) om sjuklön ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Försäkringskassan kan, efter skriftlig ansökan, besluta om särskilt högriskskydd för en arbetstagare som är försäkrad för sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Ett sådant beslut får meddelas om den sökande har en sjukdom som under en tolv månadersperiod

1. kan antas medföra ett större antal sjukperioder, eller
2. medför risk för en eller flera längre sjukperioder.

Ett beslut som avses i första stycket får även meddelas för en sjukperiod när den sökande som givare av biologiskt material enligt lagen (1995:831) om transplantation m.m. har rätt till sjuklön till följd av ingrepp för att ta till vara det biologiska materialet eller förberedelser för sådant ingrepp.

Ett beslut som avses i första stycket *första meningen* får även meddelas för en sjukperiod när den sökande som givare av biologiskt material enligt lagen (1995:831) om transplantation m.m. har rätt till sjuklön till följd av ingrepp för att ta till vara det biologiska materialet eller förberedelser för sådant ingrepp. *Det samma gäller när den sökande uppburit eller bedömts ha haft rätt till aktivitetsersättning enligt lagen om allmän försäkring under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan.*

För den som avses i första stycket 1 och andra stycket *skall* 15 och 16 §§ tillämpas på sökanden och dennes arbetsgivare. För den som avses i första stycket 2 *skall* endast 16 § tillämpas.

För den som avses i första stycket 1 och andra stycket *första meningen ska* 15 och 16 §§ tillämpas på sökanden och dennes arbetsgivare. För den som avses i första stycket 2 *och andra stycket andra meningen ska* endast 16 § tillämpas.

Ett beslut enligt första och andra styckena *skall* avse den sökandes samtliga anställningar. Ett beslut

Ett beslut enligt första och andra styckena *ska* avse den sökandes samtliga anställningar. Ett beslut

¹ Senaste lydelse 2004:788.

enligt första stycket *skall* gälla från och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos Försäkringskassan eller från och med den senare kalendermånad som anges i beslutet. Detta beslut gäller till och med den dag som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet *skall* upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen 1 eller 2 inte längre är uppfyllt. Om beslutet upphävs *skall* Försäkringskassan på lämpligt sätt underrätta arbetsgivaren om detta.

enligt första stycket *ska* gälla från och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos Försäkringskassan eller från och med den senare kalendermånad som anges i beslutet. Detta beslut gäller till och med den dag som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet *ska* upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen 1 eller 2 inte längre är uppfyllt. Om beslutet upphävs *ska* Försäkringskassan på lämpligt sätt underrätta arbetsgivaren om detta. *Ett beslut enligt andra stycket andra meningen ska gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades.*

15 §²

Om ett beslut enligt 13 § första stycket 1 eller andra stycket gäller för arbetsgivaren utges sjuklön till arbetstagaren även för dag som avses i 6 § första stycket 1.

Om ett beslut enligt 13 § första stycket 1 eller andra stycket *första meningen* gäller för arbetsgivaren utges sjuklön till arbetstagaren även för dag som avses i 6 § första stycket 1.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

² Senaste lydelse 2001:1116.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård

Prop. 2008/09:194

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Ersättning utges för högst 240 dagar sammanlagt för vård av person som avses i 4 § första stycket andra och tredje meningarna och för högst 60 dagar sammanlagt för varje annan person som vårdas.

Ersättning utges för högst 240 dagar sammanlagt för vård av person som avses i 4 § första stycket andra och tredje meningarna och för högst 100 dagar sammanlagt för varje annan person som vårdas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010. De nya bestämmelserna tillämpas även för vård som har påbörjats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1994:318.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹

dels att 4 kap. 2, 12 och 13 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 4 kap. 10 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.
2 §²

Vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel likställs med förälder

a) rättslig vårdnadshavare som inte är förälder och som har vård om barnet,

b) den som med socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i syfte att adoptera det,

c) den med vilken en förälder är eller har varit gift eller har eller har haft barn, om de varaktigt bor tillsammans.

Vid tillämpning av 10, 10 a, 10 b och 11 §§, 13 § andra stycket samt 20 kap. 9 b § likställs med förälder även

a) den som en förälder bor tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden,

b) den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem.

Vid tillämpning av 12 §, 13 § första, tredje och fjärde styckena samt 14–18 §§ likställs med förälder även den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 11 a §. Detsamma gäller vid tillämpningen av 12 § och 14–18 §§ den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 § femte stycket.

Vid tillämpning av 12 §, 13 § första, tredje och fjärde styckena samt 14–18 §§ likställs med förälder även den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 11 a §. Detsamma gäller vid tillämpningen av 12 § och 14–18 §§ den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 § femte stycket. *Den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 c § likställs också med förälder vid tillämpning av 14–18 §§.*

10 c §

Försäkringskassan kan besluta att en annan försäkrad som avstår från förvärsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning för att i

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 2008:316.

stället för föräldern vårda ett barn som inte har fyllt tre år. Som villkor för detta gäller

a) att föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet,

b) att föräldern enligt 3 § fjärde och femte styckena har rätt att själv uppbära föräldrapenningen eller skulle ha haft rätt att själv uppbära föräldrapenningen, och

c) att föräldern inte bor tillsammans med någon som med stöd av bestämmelserna i 2 § första stycket c kan beviljas föräldrapenning eller med stöd av bestämmelserna i 2 § andra stycket a kan beviljas tillfällig föräldrapenning för vård av barnet.

Vid adoption ska den tidpunkt då föräldern fick barnet i sin vård anses som tidpunkten för barnets födelse. Därvid gäller dock att tillfällig föräldrapenning inte får utges för vård av ett barn som har fyllt fem år.

Tillfällig föräldrapenning enligt denna paragraf får inte utges till den som enligt detta kapitel på annan grund kan få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning för vård av barnet.

12 §³

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § första stycket och 10 a § utges under sammanlagt högst 60 dagar för varje barn och år. Tillfällig föräldrapenning enligt 11 § utges under högst 60 dagar för varje barn och år. Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 10 § första stycket 1, 3 och 4 och 10 a § utges tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § första stycket och 10 a § utges under sammanlagt högst 60 dagar för varje barn och år. Tillfällig föräldrapenning enligt 11 § utges under högst 60 dagar för varje barn och år. Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 10 § första stycket 1, 3 och 4 och 10 a § utges tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

³ Senaste lydelse 2004:1250.

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 b § utges under ett obegränsat antal dagar.

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 b § utges under ett obegränsat antal dagar. *Tillfällig föräldrapenning enligt 10 c § utges under högst 120 dagar för varje barn och år.*

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § tredje stycket utges under högst tio dagar per barn och år.

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § fjärde stycket utges under högst tio dagar per barn och utges inte för tid efter sextionde dagen efter barnets hemkomst efter förlossningen. Detsamma gäller tillfällig föräldrapenning enligt 10 § femte och sjätte styckena med avräkning dock för dagar med tillfällig föräldrapenning som en förälder kan ha uppburit med stöd av 10 § fjärde stycket. Vid adoption räknas tiden från den tidpunkt föräldrarna fått barnet i sin vård.

Vid adoption och för särskilt förordnade vårdnadshavare fördelas de tio dagarna med hälften till vardera föräldern eller vårdnadshavaren om de inte kommer överens om annat. Om det endast finns en adoptivförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare med rätt till ersättning, har den föräldern eller vårdnadshavaren ensam rätt till de tio dagarna.

Uppbär en förälder oavkortade löneförmåner under tid då han bedriver studier, jämställs avstående från studier med avstående från förvärvsarbete vid tillämpning av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning, i den mån föräldern går miste om löneförmånerna.

13 §⁴

För att styrka det särskilda vård- eller tillsynsbehov som avses i 11 § första stycket ska läkarutlåtande inges. I fall som avses i 10 b § ska barnets sjukdomstillstånd styrkas med ett läkarutlåtande, om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning.

För att tillfällig föräldrapenning enligt 10 § första stycket 1 eller 2 ska betalas ut till en förälder eller annan försäkrad som avses i 11 a § ska föräldern med intyg enligt 20 kap. 9 b § eller på annat sätt styrka att barnet har varit frånvarande från den förskola, det familjedaghem, det fritidshem eller den skola där barnet normalt vistas. Detta gäller dock inte för tid när barnet skulle ha varit frånvarande på grund av ferier eller om det finns särskilda skäl för att den tillfälliga föräldrapenningen ändå ska betalas ut.

Försäkringskassan får när det finns skäl till det kräva att särskilt utlåtande inges för att styrka barnets eller den ordinarie vårdarens sjukdom, smitta eller funktionshinder som avses i 10 eller 10 a § eller en förälders sjukdom eller smitta enligt 11 a § andra stycket.

Försäkringskassan får när det finns skäl till det kräva att särskilt utlåtande inges för att styrka barnets eller den ordinarie vårdarens sjukdom, smitta eller funktionshinder som avses i 10 eller 10 a § eller en förälders sjukdom eller smitta enligt 10 c § eller 11 a § andra stycket.

⁴ Senaste lydelse 2008:316.

Försäkringskassan får även kräva att en förälder styrker sin rätt till tillfällig föräldrapenning i fall som avses i 10 § andra stycket andra meningen eller 11 § tredje stycket andra meningen genom särskilt intyg av arbetsgivare eller annan som kan ge upplysning om arbetsförhållandena. Därjämte får krävas att en förälder styrker sin rätt till föräldrapenningförmån i samband med föräldrautbildning eller deltagande i en behandling av ett sjukt eller funktionshindrat barn genom intyg av den som anordnat utbildningen eller ordinerat behandlingen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Härigenom föreskrivs att 8 § föräldraledighetslagen (1995:584) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

En arbetstagare har rätt till ledighet under den tid då han eller hon

1. får tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b, 11 eller 11 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. skulle ha haft rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b eller 11 § samma lag, om arbetstagaren inte omfattats av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § nämnda lag, eller

3. skulle ha haft rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 11 a § samma lag, om barnets förälder inte omfattats av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § nämnda lag.

En förälder som behöver vårda sitt barn när den ordinarie vårdaren blivit sjuk eller smittad har rätt till ledighet även om föräldern inte har rätt till tillfällig föräldrapenning på grund av att

1. barnet är yngre än 240 dagar, eller

2. barnet är yngre än 240 dagar och föräldern omfattas av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹ Senaste lydelse 2008:933.

Härigenom föreskrivs att 17 § semesterlagen (1977:480) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

17 §¹

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbetsskada,

2. ledighet enligt föräldraledighetslagen (1995:584) dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn eller vid flerbarnsbörd sammanlagt inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar, 11 och 11 a §§ samma lag,

2. ledighet enligt föräldraledighetslagen (1995:584) dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn eller vid flerbarnsbörd sammanlagt inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b *eller 10 c §* i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar, 11 och 11 a §§ samma lag,

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt lagen (1989:225) om ersättning till smittbärare, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som inte ger rätt till semesterlön enligt någon annan lag, om arbetstagaren får ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 180 dagar,

5. ledighet på grund av grundutbildning om högst 60 dagar eller repetitionsutbildning enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, om frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 60 dagar,

6. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare, eller

¹ Senaste lydelse 2007:392.

7. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

Har arbetstagare av anledning som anges i första stycket 1 varit frånvarande från arbetet utan längre avbrott i frånvaron än fjorton dagar i en följd under två hela intjänandeår, grundar därefter infallande dag av frånvaroperioden inte rätt till semesterlön.

I frånvaroperiod som avses i första stycket inräknas även dagar under perioden då arbetstagaren icke skulle ha utfört arbete.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Utökning av särskilt högriskskydd och av antalet dagar med närståendepenning

I budgetpropositionen för 2009 aviserade regeringen, inom ramen för psykiatrisatsningen, avsikten att föreslå ett utökat högriskskydd för ungdomar som har aktivitetsersättning. Regeringen angav därvid att ett beslut om förstärkt högriskskydd skulle gälla under ett år. Vidare angav regeringen att avsikten var att undersöka möjligheterna att förlänga rätten för en närstående att vårda en person som är svårt sjuk, från i dag 60 dagar till 100 dagar. Regeringen skulle återkomma i frågan.

Mot denna bakgrund har en promemoria tagits fram inom Socialdepartementet. I promemorian föreslås ändringar i lagen (1991:1047) om sjuklön och en ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård. Promemorians författningsförslag finns i *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över de remissinstanser som har yttrat sig finns i *bilaga 2*. En sammanställning över remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2009/1933/SF).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 23 april 2009 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 4.2 och 5.3 samt i författningskommentaren. Vissa förtydliganden har gjorts i förhållande till lagrådsremissen.

Utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning

Regeringen har i budgetpropositionen för 2009 aviserat sin avsikt att återkomma till riksdagen med förslag i frågan om särskild föräldrapenning utifrån Föräldraförsäkringens betänkande Reformerad föräldraförsäkring (SOU 2005:73). Betänkandet har remissbehandlats. Samtliga remissinstanser som har svarat är positiva till utredningens förslag. Försäkringskassan har vissa synpunkter på hur förslaget ska konstrueras. Remissvaren över utredningens förslag finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2005/6954/SF). Utredningens förslag när det gäller det nu aktuella lagstiftningsärendet har inom Regeringskansliet arbetats om och fått en annan lagteknisk lösning, *bilaga 5*. Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Skåne län och Försäkringskassan har, i en remiss, fått möjlighet att yttra sig över den omarbetade lagtekniska lösningen. Dessa har inte haft något att erinra mot lagförslaget.

Eftersom kostnaderna för företagen kan komma att endast bli marginala har Regelrådets yttrande inte inhämtats.

Regeringens förslag till ändringar i föräldraledighetslagen (1995:584) och semesterlagen (1977:480) är av sådan karaktär att de i och för sig bör granskas av Lagrådet. De föreslagna ändringarna är dock av sådan enkel beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse, varför något yttrande inte har inhämtats.

4 Utökat särskilt högriskskydd

4.1 Bakgrund

Sjuklön och särskilt högriskskydd

En arbetsgivare kan, enligt bestämmelserna om särskilt högriskskydd i 13–16 §§ lagen (1991:1047) om sjuklön under vissa förutsättningar ha rätt till ersättning från sjukförsäkringen för sina kostnader för sjuklön. Det är den försäkrade, såsom arbetstagare, som hos Försäkringskassan kan ansöka om särskilt högriskskydd. Ett sådant beslut får meddelas om den sökande har en sjukdom som under en tolv månadersperiod antingen kan antas medföra ett större antal sjukperioder, eller medför risk för en eller flera längre sjukperioder.

Försäkringskassan får även meddela beslut om särskilt högriskskydd när en försäkrad har rätt till sjuklön till följd av ingrepp i samband med donation eller förberedelser för donation av egna organ eller vävnader.

Reglerna om ett särskilt högriskskydd för arbetstagare med särskilt omfattande sjukfrånvaro tillkom i samband med att sjuklönesystemet trädde i kraft den 1 januari 1992. I förarbetena till lagen om sjuklön (prop. 1990/91:181 s. 51, bet. 1990/91:SfU18, rskr. 1990/91:372) anfördes att situationen på arbetsmarknaden för den som lider av hög sjuklighet eller arbetshandikapp kan vara besvärlig och att införandet av en sjuklöneperiod inte får leda till att situationen förvärras för dessa personer. Mot denna bakgrund infördes reglerna om en särskild ersättning som innebär att dessa arbetstagare, i väsentligt mindre grad än annars, belastar den enskilde arbetsgivaren kostnadsmässigt. När lagen om sjuklön infördes utgjorde en sjuklöneperiod, enligt lagens bestämmelser, 14 dagar.

Genom en ändring i lagen om sjuklön förlängdes sjuklöneperioden från och med den 1 januari 1997, från 14 till 28 dagar. Vid behandlingen i riksdagen framhöll socialförsäkringsutskottet att det är viktigt att en förlängd sjuklöneperiod inte medför att människor med omfattande sjukfrånvaro får svårigheter att göra sig gällande på arbetsmarknaden. Eftersom det särskilda högriskskyddet var förbehållet personer med många korta sjukfall ansåg utskottet att ett motsvarande skydd borde införas för personer med återkommande längre sjukperioder. Högriskskyddet utökades därför, genom en ändring i lagen som trädde i kraft den 1 januari 1998 (prop. 1996/97:63 s. 67, bet. 1996/97: SfU12, rskr. 1996/97:273), vilken innebär att även personer med risk för en eller flera längre sjukperioder kan ansöka om ett sådant skydd (s.k. utökat särskilt högriskskydd). Mot bakgrund av att sjuklöneperioden hade förlängts till 28 dagar avsågs, enligt förarbetena, att sjukdomen skulle medföra en risk

för fler än 28 dagars sjukfrånvaro i en följd under en tolv månadersperiod. I övrigt måste, enligt förarbetena, Försäkringskassans bedömning av om sökanden har en sjukdom som riskerar att medföra nu nämnda sjukfrånvaro grunda sig på sannolika effekter av den sjukdom den sökande lider eller har lidit av. Man bör vidare, enligt förarbetena, vara restriktiv vid tillämpningen och avgränsa den grupp som kan beviljas högriskskyddet så att endast personer med medicinskt väl dokumenterade sjukdomstillstånd kommer i fråga. Som exempel på detta nämns reumatism eller cancer, där sjukfrånvaron inte är frekvent, men som enligt medicinsk vetenskap medför en uppenbar risk för en eller flera längre sjukperioder, alternativt återfall.

Aktivitetsersättning

Den 1 januari 2003 förändrades förtidspensionssystemet i flera viktiga avseenden. Begreppen förtidspension och sjukbidrag avskaffades och ersattes med aktivitetsersättning för personer i åldrarna 19–29 år och sjukersättning för personer i åldrarna 30–64 år. Reglerna om aktivitetsersättning återfinns, i huvudsak, i 7 och 16 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring. Aktivitetsersättning beviljas antingen efter en medicinsk bedömning av arbetsförmågans nedsättning eller vid förlängd skolgång på grundskole- eller gymnasienivå till följd av funktionshinder.

Det främsta syftet med aktivitetsersättningen är, till skillnad från vad som gällde för de tidigare förmånerna förtidspension/sjukbidrag, att den ska stimulera till aktivitet utan att den unge personens ekonomiska trygghet påverkas. Därför infördes två särregler för aktivitetsersättningen. För det första kan aktivitetsersättning endast beviljas för högst tre år i taget. Arbetsförmågan utreds därefter på nytt i samband med en förnyad prövning av rätten till ersättning. För det andra ska Försäkringskassan alltid undersöka om den som beviljas aktivitetsersättning kan delta i aktiviteter som bedöms ha en positiv effekt på sjukdomstillståndet eller den fysiska eller psykiska prestationsförmågan. Härigenom ska förutsättningarna öka för att de unga ska komma ut i eller återgå till arbetslivet. Det är Försäkringskassans uppgift att i samråd med de personer som beviljas aktivitetsersättning planera och samordna de olika aktiviteter som de unga personerna väljer, så att deras utvecklingsmöjligheter kan tas tillvara. Försäkringskassan ska verka för att planerade aktiviteter kommer till stånd. Från den försäkrades sida är inte deltagandet i aktiviteter ett krav för att kunna bli beviljad aktivitetsersättning.

Regeringens förslag: Försäkringskassan ska kunna meddela beslut om särskilt högriskskydd avseende ersättning för sjuklönekostnader också i de fall där den sökande uppburit eller bedömts ha haft rätt till aktivitet ersättning under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan. Ett sådant beslut ska gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades. Lagen ska träda i kraft den 1 januari 2010.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag. I promemorians förslag angavs att Försäkringskassan ska kunna meddela beslut om särskilt högriskskydd också i de fall där den sökande *har haft rätt* till aktivitet ersättning under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan. Vidare angavs att ett beslut om särskilt högriskskydd enligt den föreslagna bestämmelsen skulle gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades *av Försäkringskassan*.

Remissinstanserna: *Föreningen Svenskt Näringsliv, Arbetsgivarverket och Sveriges akademikers centralorganisation* tillstyrker förslaget. *Kammarrätten i Stockholm* har inget att erinra mot de förslag som framförs i promemorian. *Länsrätten i Uppsala län* har inga synpunkter. *Försäkringskassan* tillstyrker förslaget, men föreslår att även personer som har haft sjukersättning ska omfattas av de föreslagna bestämmelserna. Vidare anför Försäkringskassan att det saknas en beskrivning av konsekvenserna för myndigheten. *Regelrådet* (N 2008:05) avstyrker de föreslagna reglerna och anför att, eftersom dessa har konsekvenser för företag, borde en konsekvensutredning ha upprättats. *Landsorganisationen i Sverige* (LO) anser att förslaget är en liten men vällovlig åtgärd för att underlätta inträde i arbetslivet för ungdomar med aktivitet ersättning. LO anser vidare att det bör övervägas om de personer som har haft aktivitet ersättning också ska omfattas av befrielse från karensdagen. *Svenska ILO-kommittén* beklagar att promemorian inte innehåller någon granskning av förslagen i förhållandet till Sveriges internationella åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner. Kommittén finner dock att förslagen inte står i strid med Sveriges åtaganden enligt ILO:s konventioner nr 102 och 128.

Skälen för regeringens förslag: Det är ytterst angeläget att underlätta för unga med aktivitet ersättning att komma i arbete. Personer med aktivitet ersättning har större erfarenhet av arbetslöshet än övriga jämnåriga i befolkningen. En del av de personer som uppstår aktivitet ersättning har ingen erfarenhet alls av arbetslivet. Det finns stora mänskliga och samhällsekonomiska vinster med att få fler i arbete. Detta gäller alldeles särskilt de personer som i början av såväl vuxenlivet som det tänkta arbetslivet står långt ifrån ett arbete.

Psyisk funktionsnedsättning är den vanligaste orsaken till att unga beviljas aktivitet ersättning. Cirka 75 procent av dem som beviljas aktivitet ersättning har en psykisk diagnos. År 1990 beviljades cirka

930 personer i åldrarna 16–29 år förtidspension på grund av psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning. År 2007 var antalet 5 000 personer. I princip består hela ökningen avseende antalet mottagare av aktivitetsersättning av personer med olika typer av psykiska diagnoser.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att Försäkringskassan ska kunna meddela beslut om särskilt högriskskydd avseende ersättning för sjuklönekostnader också i de fall där den sökande uppburit eller bedömts ha haft rätt till aktivitetsersättning under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan. Ett sådant beslut föreslås gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades. Med stöd av bestämmelserna i 28 § lagen om sjuklön, kan besluten omprövas och överklagas. Regeringen har vid utformningen av bestämmelserna beaktat *Lagrådets* synpunkter.

De föreslagna bestämmelserna innebär t.ex. att även en försäkrad som inte uppburit någon aktivitetsersättning under någon av de senaste tolv kalendermånaderna, men för vilken en förvaltningsdomstol vid en överprövning av Försäkringskassans avslag på en ansökan om aktivitetsersättning funnit att den sökande skulle ha haft rätt till sådan ersättning, ska kunna ha rätt till särskilt högriskskydd. Även en försäkrad som under någon av de senaste tolv kalendermånaderna har haft sin aktivitetsersättning vilande ska kunna omfattas av bestämmelserna. Giltighetstiden för ett beslut om särskilt högriskskydd om tolv kalendermånader räknas från och med månaden efter den då beslutet meddelades. Detta innebär att tolv månadersperioden börjar löpa antingen från och med månaden efter den då Försäkringskassan meddelar sitt bifallsbeslut eller, i de fall en förvaltningsdomstol efter överklagande av Försäkringskassans avslagsbeslut bifaller överklagandet, från och med månaden efter den då domstolen meddelar sitt beslut.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Regelrådet har i sitt remissyttrande pekat på att det antal personer som under ett år beviljats aktivitetsersättning har ökat från cirka 930 stycken år 1990 till 5 000 stycken år 2007 och bedömer därför att ett relativt stort antal företag kan komma att beröras av de föreslagna bestämmelserna. Regeringen konstaterar dock att hitintills har utflödet från aktivitetsersättningen till arbetsmarknaden varit litet i relation till antalet personer som beviljats aktivitetsersättning. Avsikten är att det aktuella förslaget ska göra det lättare för personer som uppburit aktivitetsersättning att få anställning. Även företagen bör gynnas av förslaget, eftersom de kan få ersättning för sina sjuklönekostnader. Någon nämnvärd administrativ kostnadsökning till följd av förslaget torde, enligt regeringens mening, inte uppstå för arbetsgivare, eftersom sjuklönelagens bestämmelser, inkluderat bestämmelserna rörande särskilt högriskskydd, måste antas utgöra en självklar del av löneadministrationen.

Någon bedömning av risken för många återkommande sjukfall ska inte göras i det enskilda fallet när frågan om särskilt högriskskydd aktualiseras enligt de föreslagna bestämmelserna. Det är därför inte aktuellt för dessa försäkrade att erhålla sjuklön för den första dagen i en sjuklöneperiod (karensdagen), något som LO föreslår.

Vad remissinstanserna i övrigt har anfört ger inte regeringen anledning att frånga sin bedömning avseende det aktuella förslaget.

4.3.1 Effekter på det statliga området

Försäkringskostnaderna för förslaget gällande det särskilda högriskskyddet är svåra att beräkna, men bedöms uppgå till cirka en miljon kronor årligen. Samtidigt skulle ett ökat utflöde från aktivitetsersättningen till arbetsmarknaden innebära minskade kostnader för aktivitetsersättningen. Kostnaderna för förslaget finansieras under 2010 och 2011 med medel från psykiatrisatsningen.

De administrativa effekterna för Försäkringskassan torde vara begränsade. Effekten avseende antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna bedöms också vara marginell.

4.3.2 Konsekvensanalys gällande företag

Det aktuella förslaget avser en viss utökning av gruppen som kan erhålla beslut om särskilt högriskskydd. Det är den anställda som ansöker om att omfattas av särskilt högriskskydd. Att begära ersättning för sjuklönekostnaderna från Försäkringskassan kan självfallet inte ske helt utan administrativa kostnader för en arbetsgivare. De uppgifter som behöver lämnas till Försäkringskassan är dock i princip samma uppgifter som arbetsgivaren själv behöver för att betala ut rätt lön och sjuklön, vilket gör att merkostnaderna till följd av det nu aktuella förslaget måste antas bli marginella. Det bör också beaktas att förslaget avser en justering i en befintlig regel om särskilt högriskskydd. Bestämmelserna om särskilt högriskskydd infördes i samband med att lagen om sjuklön trädde i kraft den 1 januari 1992. I förarbetena till lagen om sjuklön (prop. 1990/91:181 s. 51, bet. 1990/91:SfU18, rskr. 1990/91:372) anfördes att situationen på arbetsmarknaden för den som lider av hög sjuklighet eller arbetshandikapp kan vara besvärlig och att införandet av en sjuklöneperiod inte fick leda till att situationen förvärrades för dessa personer. Mot denna bakgrund infördes reglerna om en särskild ersättning som innebär att dessa arbetstagare, i väsentligt mindre grad än annars, belastar den enskilde arbetsgivaren kostnadsmässigt.

5 Utökad antal dagar med närståendepenning

5.1 Bakgrund

Lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård trädde i kraft den 1 juli 1989. Lagen ger en närstående rätt till ersättning och ledighet i samband med att denne vårdar en svårt sjuk person. Vid lagens ikraftträdande var rätten till ersättning begränsad till att vården bedrevs i hemmet och omfattade högst 30 dagar. Den 1 juli 1992 infördes i lagen en möjlighet att få närståendepenning oberoende av var den sjuke fick sin vård, dvs. även på sjukvårdsinrättningar av olika slag. Den 1 juli 1994 utökades antalet dagar med möjlig ersättning till högst 60 dagar. För vård av en person som fått HIV-infektion genom smitta av blod eller blodpro-

dukter inom den svenska sjukvården gäller från och med den 1 juli 1993 rätten till närståendepenning under högst 240 dagar.

Antalet dagar räknas för den person som vårdas. Flera närstående kan turas om i vården och få ersättning för olika dagar eller olika delar av dagen. Närståendepenning kan dock inte betalas ut till flera vårdare för samma tid.

Närståendepenning kan tas ut som hel, halv eller fjärdedels ersättning och betalas ut av Försäkringskassan från dag ett, dvs. det finns ingen karenstid. Den som är anställd och förvärvsarbetar får tim- eller dagberäknad närståendepenning för samtliga dagar som han eller hon skulle ha förvärvsarbetat. Den som är arbetslös eller egenföretagare får närståendepenning i form av så kallad kalenderdagsberäknad ersättning. Närståendepenningen är skattepliktig och pensionsgrundande.

Syftet med närståendepenningen är att det anses som en viktig livskvalitetsfråga att närstående personer får möjlighet att vara tillsammans i en sådan svår situation som ett allvarligt sjukdomstillstånd innebär. För vårdaren är det betydelsefullt att få möjlighet att vara nära den sjuke och ge det stöd och den tillsyn denne behöver. För den sjuke är det en viktig trygghetsfråga.

När närståendepenningen byggdes ut den 1 juli 1992, för att kunna utges även vid vård på sjukhus eller annan institution, påpekades särskilt att detta inte avsåg några avsteg från principen att de närståendes insatser skulle ses som ett komplement till samhällets vårdinsatser.

Till närstående räknas anhöriga men även andra som har nära relationer till den sjuke, som till exempel vänner eller grannar.

Enligt semesterlagen (1977:480) är frånvaro från arbetet semesterlönegrundande när fråga är om ledighet enligt lagen om ersättning och ledighet för närståendevård, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

5.2 Statistiska uppgifter om närståendepenning

Utgifterna för närståendepenning inklusive statlig ålderspensionsavgift uppgick till cirka 70 miljoner kronor under 2008 och beräknas till 71,5 miljoner kronor 2009 respektive 72,5 miljoner kronor för 2010. Över åren har cirka 7 procent av de individer som avlider haft närstående som använt sig av denna förmån. Kvinnor vårdar en närstående i betydligt större omfattning än män. Fördelningen ligger generellt i storleksordningen 70 procent kvinnor och 30 procent män. Den största gruppen som vårdas är äldre föräldrar som vårdas av sina barn. Anledningen till att förmånen används mest av individer som vårdar sina föräldrar har en naturlig förklaring eftersom många av vårdarna befinner sig i arbetsför ålder och som regel behöver avstå från förvärvsarbete för att vårda den närstående. Det är vidare färre som vårdar sin make/maka, vilket förklaras av att individer över 65 år är för gamla för att använda förmånen, eftersom de som regel inte har något förvärvsarbete som de avstår från för att vårda den närstående. Det är också förhållandevis få personer, som inte är anhöriga till den svårt sjuke, som använder denna förmån.

Under 2007 var det drygt 8 000 individer som hade någon närstående som använde sig av närståendepenning. Av dessa personer fanns det

drygt 130 vårdtagare där samtliga 60 dagar användes. I genomsnitt användes drygt elva nettodagar per vårdad person. (Nettodagar innebär att dagar med partiell ersättning räknats om till hela dagar). Av de svårt sjuka personer som vårdats i maximalt antal dagar, dvs. 60 dagar, framgår, av uppgifter från Försäkringskassan, att drygt hälften av dessa personer var under 65 år. Av de cirka 30 svårt sjuka personer som var 50 år och yngre hade de flesta ett eller flera barn som var under femton år. Vidare framgår att av de svårt sjuka personer som var mellan 50 och 65 år var det en person vars yngsta barn var under femton år. Av uppgifterna från Försäkringskassan framgår också att av de personer som har vårdats och därefter avlidit är det vanligt förekommande att den sjuke avlidit i nära anslutning till att den sista ersättningsdagen med närstående penning utgivits.

5.3 Förslag om utökat antal dagar med närstående penning

Regeringens förslag: Högsta antalet dagar som berättigar till närståendepenning ska utökas från nuvarande 60 dagar till 100 dagar för vård av en svårt sjuk person. Lagen ska träda i kraft den 1 januari 2010. De nya bestämmelserna tillämpas även för vård som har påbörjats före ikraftträdandet.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag. Regeringen har dock valt att med beaktande av *Lagrådets* synpunkter komplettera ikraftträdandebestämmelsen med en övergångsbestämmelse.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* och *Arbetsgivarverket* har inget att erinra mot de förslag som framförs i promemorian. *Länsrätten i Uppsala län* har inga synpunkter. Alla övriga remissinstanser tillstyrker förslaget, förutom *Regelrådet*, som avstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En närstående som vårdar någon som är svårt sjuk har rätt till ersättning och ledighet från sin anställning under högst 60 dagar. Av de 60 dagar med närståendepenning som kan utges används i genomsnitt elva nettodagar för varje sjuk person som vårdas. Varje år är det dock drygt 130 personer som använt maximalt antal dagar, dvs. en eller flera närstående har använt sammanlagt sextio dagar för att vårda den sjuke. Av de uppgifter som finns tillgängliga framgår vidare dels att det i vissa av dessa fall rör sig om unga personer som har drabbats av sjukdom, dels att dessa personer ofta har ett eller flera yngre barn.

I syfte att särskilt underlätta för närstående att vara tillsammans med en person som drabbats av ett allvarligt sjukdomstillstånd i unga år, när både den sjuke och vårdaren många gånger är förvärvsaktiva, och när den sjuke dessutom har vårdnaden om yngre barn, är det en extra viktig livs kvalitetsfråga att närstående personer får möjlighet att vara tillsammans. För vårdaren är det betydelsefullt att få möjlighet att vara nära den sjuke och ge det stöd och den tillsyn denne behöver. För den sjuke och barnen är det en viktig trygghetsfråga.

Mot bakgrund av det ovanstående föreslår regeringen att rätten för en närstående till ersättning och ledighet från sin anställning utökas för vård

av en svårt sjuk person från högst 60 till högst 100 dagar. Någon ändring i semesterlagens regler om semesterlönegrundande frånvaro föreslås inte. Ändringen i lagen om ersättning och ledighet för närståendevård föreslås träda i kraft den 1 januari 2010. *Lagrådet* förordar att ikraftträdandebestämmelsen kompletteras med en övergångsbestämmelse så att det tydligt framgår att bestämmelsen om det utökade antalet dagar för närståendepenning inte endast avser ersättning för vård som påbörjats tidigast den 1 januari 2010. Regeringen har beaktat detta och lämnar i denna proposition även ett förslag till övergångsbestämmelse som ligger i linje med vad *Lagrådet* har föreslagit. Syftet med förslaget i övergångsbestämmelsen är således att tydliggöra att om en svårt sjuk person har vårdats under exempelvis 60 dagar av en närstående som erhåller närståendepenning, innan den nya bestämmelsen träder ikraft, kan ytterligare 40 dagar ges ut i ersättning för vård av den svårt sjuke efter lagens ikraftträdande. Rätten till ledighet utsträcks i motsvarande mån.

Regelrådet har avstyrkt förslaget med hänvisning till att någon konsekvensutredning inte har upprättats och att förslagets konsekvenser inte heller på annat sätt är tillräckligt utredda. Regeringen anser dock att det beslutsunderlag som finns är tillräckligt mot bakgrund av att förslaget är av mindre omfattning och att föreliggande material ger möjlighet att förutse effekterna av förslaget på ett tillfredsställande sätt. Detta ska särskilt ses mot bakgrund av att förslaget kan antas avse ett mycket begränsat antal individer.

5.4 Ekonomiska och administrativa konsekvenser

Under 2007 utgick närståendepenning till drygt 9 843 personer. Utbetalningarna avsåg 93 271 nettodagar och det sammanlagda ersättningsbeloppet var 71 242 942 kronor. Kostnaderna för den utökade ledighetsrätten i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård är svåra att beräkna men kan dock uppskattas bli marginella. Om det antas att cirka 130 personer per år även fortsättningsvis kommer att använda maximalt antal dagar, dvs. 100 dagar, beräknas utgifterna öka med drygt 4 miljoner kronor. Ett rimligare antagande är dock att den totala ökningen av detta antal dagar inte kommer att användas fullt ut, vilket innebär en mindre kostnadsökning än vad som nu nämns.

Administrativa kostnader för företag

Förslaget kan komma att leda till mycket marginella ökade kostnader för företagen, t.ex. för ytterligare kostnader i form av en ersättare för den som är frånvarande från arbetet för att vårda en svårt sjuk person. Skälet till att kostnaderna bedöms öka mycket marginellt är att rätten till ledighet redan finns i dag och att förslaget innebär att cirka 130 personer per år kan komma att begära en något längre ledighet än vad som gäller i dag för att vårda en svårt sjuk person.

6 Utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning

6.1 Bakgrund

En grundläggande förutsättning för att få tillfällig föräldrapenning är att en förälder eller därmed likställd, har behövt avstå från förvärvsarbete för vård av barn t.ex. när barnet eller barnets ordinarie vårdare är sjuk. Den förälder som inte förvärvsarbetar, t.ex. vid föräldraledighet, har som regel varken rätt till ersättning själv eller rätt att överlåta tillfällig föräldrapenning till någon annan person. Viss kritik har riktats mot att reglerna inte stödjer en ensamstående förälder när föräldern är så sjuk att han eller hon inte kan vårda sitt barn samt att den föräldern kommer i ett sämre läge än i en familj med två föräldrar. När en förälder som ensam har den faktiska vården om barnet blir sjuk kan den föräldern inte överlåta tillfällig föräldrapenning till någon annan person. Det finns inte heller inom föräldrapenningförmånerna någon annan ersättning som kan utges för det inkomstbortfall som uppstår när en annan försäkrad avstår från sitt arbete och tar hand om barnet i en sådan situation. Däremot kan, i en familj med två föräldrar, den andra föräldern antingen ta ut föräldrapenning (om barnet är under 240 dagar) eller få tillfällig föräldrapenning på grund av ordinarie vårdares sjukdom (om barnet är 240 dagar eller äldre).

Regeringens förslag: Försäkringskassan ska kunna besluta, att en annan försäkrad som avstår från förvärvsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning för att i stället för föräldern vårda ett barn som inte har fyllt tre år. Som villkor för detta ska gälla

- att föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet,
- att föräldern har rätt till, eller skulle ha haft rätt till, samtliga föräldrapenningdagar själv för barnet,
- att föräldern inte sammanbor med någon som kan beviljas föräldrapenning för barnet eller sammanbor med någon som likställs med förälder enligt 4 kap. 2 § andra stycket a lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) som kan beviljas tillfällig föräldrapenning.

Den som har fått rätt till utvidgad tillfällig föräldrapenning ska likställas med förälder vid tillämpning av 4 kap. 14–18 §§ AFL.

För adoptivbarn ska tidpunkten då föräldern har fått barnet i sin vård jämföras med tidpunkten för barnets födelse. Utvidgad tillfällig föräldrapenning ska dock inte kunna utges för vård av adopterade barn som har fyllt fem år.

Utvidgad tillfällig föräldrapenning ska inte kunna utges till den som på annan grund enligt 4 kap. AFL kan få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning för vård av barnet.

Utvidgad tillfällig föräldrapenning ska kunna utges under högst 120 dagar per barn och år.

Försäkringskassan ska, när det finns skäl till det, få kräva att ett särskilt utlåtande inges för att styrka att föräldern på grund av sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet.

En arbetstagare ska ha rätt till ledighet under den tid då han eller hon får tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen. Ledighet med ersättning enligt den nya bestämmelsen ska vara semesterlönegrundande.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag har dock fått en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som har svarat är positiva till utredningens förslag. Försäkringskassan har haft vissa synpunkter på hur den lagtekniska lösningen ska konstrueras.

Kammarrätten i Göteborg, Länsrätten i Skåne län samt Försäkringskassan har fått möjlighet att yttra sig över den omarbetade lagtekniska lösningen. *Kammarrätten i Göteborg* samt *Länsrätten i Skåne län* har inte haft något att erinra mot lagförslaget. *Försäkringskassan* ställer sig positiv till förslaget.

Utvidgad tillfällig föräldrapenning

Med förälder avses i det följande den personkrets som anges i 4 kap. 1 och 2 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Med ensamstående förälder avses de föräldrar som omfattas av bestämmelserna i 4 kap. 3 § fjärde och femte styckena, AFL.

Reglerna för föräldrapenningförmånerna, dvs. *föräldrapenning* i samband med barns födelse och *tillfällig föräldrapenning*, innebär att varje förälder har en individuell rätt till föräldrapenning respektive tillfällig föräldrapenning. En ensamstående förälders situation blir dock inte densamma som i familjer med två föräldrar eftersom dessa kan dela på ansvaret för vården av barnet i olika situationer, t.ex. när en av föräldrarna blir sjuk. Det är därför angeläget att när en ensamstående förälder blir sjuk och därför inte kan vårda sitt barn, så långt som möjligt, inte ska hamna i en sämre situation än i en familj där det finns två föräldrar. I dag saknas det möjligheter både inom föräldrapenningen och den tillfälliga föräldrapenningen att bevilja en annan person ersättning för att vårda barn i vissa fall.

Rätten till föräldrapenning med anledning av ett barns födelse tillfaller barnets vårdnadshavare. Om föräldrarna gemensamt har vårdnaden om ett barn har varje förälder rätt att uppbära föräldrapenning under hälften av de föräldrapenningdagar som kan utges för barnet. Den ena föräldern har då möjlighet att avstå sina dagar till den andre, med undantag för 60 dagar med ersättning enligt sjukpenningnivån som inte kan överlåtas. En förälder som ensam har vårdnaden om ett barn har själv rätt att uppbära samtliga dagar med föräldrapenning, men har rätt att avstå sin rätt till föräldrapenning till den andra föräldern.

I vissa fall kan, trots att gemensam vårdnad föreligger, endast en av föräldrarna ensam ha faktisk vård om barnet. Så kan vara fallet när den andra föräldern inte är försäkrad för bosättnings- eller arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringslagen (1999:799) och därmed inte heller har rätt till föräldrapenning, eller när den andra föräldern varaktigt saknar förmåga att vårda barnet på grund av sjukdom eller handikapp (4 kap. 3 § fjärde och femte styckena AFL). Även i sådana situationer bör den nya bestämmelsen vara tillämplig.

Mot ovanstående bakgrund föreslås att en utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning införs. Den nya bestämmelsen innebär att Försäkringskassan kan, när en ensamstående förälder på grund av sjukdom inte kan vårda sitt barn, besluta att en annan försäkrad ska få rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av barnet. Avsikten med bestämmelsen är att stödja en ensamstående förälder om han eller hon på grund av sjukdom inte kan vårda sitt barn.

Med ensamstående avses här den förälder som har rätt till samtliga föräldrapenningdagar själv samt om inga föräldrapenningdagar återstår, själv skulle haft rätt att uppbära föräldrapenningen.

För att rätt till tillfällig föräldrapenning enligt den nya föreslagna bestämmelsen ska föreligga ska föräldern vara så sjuk att han eller hon inte kan vårda barnet. Däremot krävs det inte att föräldern uppbär sjukpenning. Ett sådant krav skulle undanta de föräldrar som redan har en

utsatt situation i samhället, dvs. de som inte har några inkomster som ger rätt till sjukpenning. Det bör därför införas en bestämmelse som ger Försäkringskassan en möjlighet att kräva att ett särskilt utlåtande inges för att kunna bedöma om föräldern på grund av sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet även om sjukpenning inte betalas ut.

Den nya bestämmelsen kan liknas vid det fall när en förälder överlåter sin rätt till tillfällig föräldrapenning till en annan person som vårdar barnet i stället för föräldern. Det som skiljer förslaget jämfört med gällande bestämmelser är att det inte krävs att föräldern skulle ha haft rätt till tillfällig föräldrapenning om han eller hon inte hade blivit sjuk. Det finns således inte något krav att föräldern själv t.ex. skulle ha behövt avstå från förvärvsarbete för vård av barn den aktuella tiden. Förslaget tar endast sikte på det fall då en förälder på grund av sjukdom eller smitta inte kan vårda sitt barn.

Barnets ålder

Från och med den 1 juli 2008 får en kommun lämna vårdnadsbidrag till en förälder som väljer att själv vårda sitt barn i stället för att efterfråga plats på hel- eller deltid i förskoleverksamhet om barnet inte har fyllt tre år. För att inte utesluta en förälder som har valt att vara hemma med sitt barn och uppbära vårdnadsbidrag anser regeringen att den utvidgade rätten till tillfällig föräldrapenning ska omfatta barn upp till tre års ålder.

För adoptivbarn jämställs tidpunkten då föräldern har fått barnet i sin vård med tidpunkten för barnets födelse. Vid adoption kan det i realiteten vara svårt att använda den föreslagna bestämmelsen på grund av barnets ålder vid ankomsten till Sverige. Bland de barn som 2007 kom till Sverige genom internationell adoption var 47 procent i åldern 0–1 år, 33 procent i åldern 2–3 år, 7 procent i åldern 4–5 år samt 13 procent över 6 år. För de adopterade barn som ännu inte fyllt tre år går det att betala ut tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen, men för barn som har hunnit fylla tre år finns däremot inte den möjligheten. För att ge fler adoptivföräldrar möjlighet att nyttja tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen bör dock en övre åldersgräns införas för adoptivbarn. Tillfällig föräldrapenning föreslås därför kunna utges upp till fem års ålder för adopterade barn.

Undantag från rätten till den utvidgade tillfälliga föräldrapenningen

Det förekommer att två föräldrar som inte har gemensam vårdnad om barnet ändå bor tillsammans. Om den ena föräldern blir sjuk har den föräldern i praktiken inte ensam vård om barnet och kan också avstå sin rätt till föräldrapenning till den andra föräldern. Regeringen anser därför att den utvidgade rätten till tillfällig föräldrapenning inte ska omfatta fall när en ensamstående förälder lever tillsammans med någon som kan få föräldrapenning för barnet.

Enligt gällande regler för rätt till tillfällig föräldrapenning krävs att en förälder behöver avstå från förvärvsarbete för vård av barn. Tillfällig föräldrapenning har således till skillnad mot föräldrapenningen en stark anknytning till förvärvsarbete. Regeringen anser att den person som ska kunna få tillfällig föräldrapenning ska avstå från förvärvsarbete.

Det får förutsättas att en person som föräldern är villig att anförtro uppgiften att vårda barnet har goda relationer både till föräldern och barnet samt också i övrigt är lämpad för uppgiften. Avgörande bör vara att den personliga relationen tar sig uttryck i att den som ska vårda barnet är beredd att ta ledigt från arbetet för att vårda en annans barn. Den nya bestämmelsen bör däremot inte vara tillämplig på den person som exempelvis kan erhålla föräldrapenning efter överlåtelse eller den som på annan grund än den nya bestämmelsen har rätt till tillfällig föräldrapenning.

Antal dagar med den utvidgade tillfälliga föräldrapenningen

Syftet med den nya ersättningen är, som tidigare nämnts, att ge ensamstående föräldrar i så stor utsträckning som möjligt, samma trygghet som gäller i familjer med två föräldrar. Eftersom dessa föräldrar i vissa fall kan behöva ett särskild stöd föreslås att den utvidgade tillfälliga föräldrapenningen ska kunna betalas ut under högst 120 dagar per barn och år, vilket är samma antal dagar som kan betalas ut med tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn.

Flera försäkrade kan vårda barnet

Om en försäkrad beviljas rätt till tillfällig föräldrapenning t.ex. för del av dag eller för en hel dag så är det i likhet med nuvarande regler möjligt för en annan försäkrad att beviljas utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning för den andra delen av dagen eller för en annan dag. Det får därför ankomma på föräldern att själv avgöra vad som kan vara bäst för barnet.

Rätt till ledighet för den som uppbär den utvidgade tillfälliga föräldrapenningen

Den som får rätt till utvidgad tillfällig föräldrapenning bör också ges rätt att vara ledig från sitt arbete under den tid som han eller hon får sådan ersättning. En bestämmelse om detta bör föras in i föräldraledighetslagen (1995:584). Rätten att vara ledig för att på detta sätt vårda någon annans barn bör enbart ges till personer som har sjukpenninggrundande inkomst. Rätten till ledighet bör alltså inte kunna ges till en arbetstagare som arbetar enkom med stöd av reglerna om ”steglös avräkning” i 16 a kap. 2 § AFL, (jämför prop. 2008/09:6 s. 23).

Ledighet med ersättning i form av utvidgad tillfällig föräldrapenning bör, på samma sätt som ledighet med annan tillfällig föräldrapenning, vara semesterlönegrundande. En bestämmelse om detta bör föras in i semesterlagen (1977:480).

Ikraftträdande

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Ekonomiska konsekvenser

Regeringen bedömer att förslaget endast kommer att omfatta ett mycket begränsat antal föräldrar och försäkringskostnaderna bedöms därför som små. Beräkningarna är också osäkra och regeringen avser att noggrant följa utvecklingen av den nya bestämmelsen. Regeringen bedömer också att förslaget kommer att medföra en viss ökad administrationskostnad hos Försäkringskassan vilken kan hanteras inom befintliga ramar.

Administrativa kostnader för företag

Förslaget kan komma att leda till mycket marginella ökade kostnader för företagen, t.ex. för ytterligare kostnader i form av en ersättare för den som är frånvarande från arbetet för att vårda en annan persons barn med tillfällig föräldrapenning. Skälen till att kostnaderna bedöms öka mycket marginellt är att förslaget innebär en utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning i en mycket begränsad omfattning.

Konsekvenser för barn

Det förutsätts att den person som föräldern är villig att anförtro uppgiften att vårda barnet har goda relationer både till föräldern och barnet samt att personen också i övrigt är lämpad för uppgiften. Den nya bestämmelsen möter ett behov som tidigare inte tillgodosetts inom föräldrapenningförmånerna, dvs. att se till alla barns behov av vård och omsorg under den första tiden.

Jämställdhetskonsekvenser

Förslaget är könsneutralt i den meningen att det ger såväl ensamstående kvinnor som män stöd när de på grund av sjukdom inte kan vårda sitt barn. Det kan dock konstateras att andelen ensamstående kvinnor med barn är avsevärt högre jämfört med andelen män, vilket gör kvinnor till en särskilt utsatt grupp i detta sammanhang. Förslaget främjar därigenom jämställdheten mellan kvinnor och män.

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

13 §

I paragrafens *andra stycke* görs inledningsvis en ändring som inte innebär en ändring i sak, utan endast är av förtydligande karaktär. Ändringen syftar till att tydliggöra att i förhållande till försäkrade som kan omfattas av beslut om särskilt högriskskydd till följd av ingrepp i samband med donation eller förberedelser för donation av egna organ eller vävnader, gäller endast vad som anges i första stycket första meningen i paragrafen, inte det som anges i andra meningen i första stycket. I paragrafens *andra stycke* görs vidare en ändring på så sätt att en ny mening läggs till. Denna ändring innebär att bestämmelserna i första stycket första meningen i paragrafen, rörande när Försäkringskassan kan besluta om särskilt högriskskydd för en arbetstagare, också ska gälla för en försäkrad, som under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan om särskilt högriskskydd uppburit eller bedömts ha haft rätt till aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. En försäkrad som uppfyller angivna förutsättningar kan således, enligt de nya bestämmelserna, omfattas av beslut om särskilt högriskskydd, oavsett om han eller hon uppfyller kriterierna för att kunna omfattas av beslut om särskilt högriskskydd enligt vad som sägs i första stycket andra meningen i paragrafen.

I paragrafens *tredje stycke* görs en justering som innebär att bestämmelserna i 15 § inte ska gälla i förhållande till en försäkrad som omfattas av de nya bestämmelserna i andra stycket andra meningen.

I paragrafens *fjärde stycke* görs en ändring som innebär att ett beslut om särskilt högriskskydd, som avser en försäkrad som omfattas av de nya bestämmelserna i andra stycket andra meningen, ska gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades. I övrigt har paragrafen justerats, språkligt, på så sätt att ordet ”skall” ersatts med ”ska”. Bestämmelsen, som behandlas i avsnitt 4.2, har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

15 §

I paragrafen görs en ändring till följd av att en arbetsgivare inte ska betala ut sjuklön under den första dagen i en sjuklöneperiod (karensdagen) för en försäkrad som omfattas av de nya bestämmelserna i 13 § andra stycket andra meningen.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård

6 §

Ändringen i paragrafen innebär att det högsta antalet dagar, för vilka närståendepenning enligt lagen sammanlagt kan utges till en närstående för vård av en svårt sjuk person, utökas från 60 till 100 dagar. En följd av

detta blir att rätten till ledighet enligt lagens 20 § utökas i motsvarande mån. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.3. Prop. 2008/09:194

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya bestämmelsen föreslås träda i kraft den 1 januari 2010. Regeringen har beaktat *Lagrådets* synpunkt att ikraftträdandebestämmelsen bör kompletteras med en övergångsbestämmelse. Denna har formulerats i linje med *Lagrådets* förslag. Bestämmelserna behandlas i avsnitt 5.3.

7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

4 kap.

2 §

I *tredje stycket* görs ett tillägg för att även den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt reglerna i den nya 10 c § ska likställas med förälder vid tillämpningen av reglerna om tillfällig föräldrapenning i 14–18 §§.

10 c §

Paragrafen är ny. I *första stycket* anges att Försäkringskassan kan besluta att en annan försäkrad som avstår från förvärsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning för att i stället för föräldern vårda ett barn som inte har fyllt tre år. I punkterna a–c anges vilka villkor som ska vara uppfyllda i förhållande till föräldern för att tillfällig föräldrapenning enligt denna paragraf ska kunna beviljas. Paragrafen kompletterar de bestämmelser som finns i 10 § femte stycket och 11 a §. Som villkor gäller enligt *punkten a* att föräldern på grund av sjukdom eller smitta inte kan vårda sitt barn. Det saknar därvid betydelse om föräldern behövt avstå från förvärsarbete eller inte; dvs. föräldern behöver inte vara förvärsarbetande. Som ytterligare villkor gäller enligt *punkten b* att föräldern enligt 3 § fjärde och femte styckena har rätt att själv uppbära föräldrapenningen för hela den tid som föräldrapenning kan utges eller skulle ha haft rätt att själv uppbära föräldrapenningen. Vad som avses med ”skulle ha haft rätt att själv uppbära föräldrapenningen” är det fall att alla dagar med föräldrapenning är förbrukade. Föräldrarna kan t.ex. gemensamt ha tagit ut alla föräldrapenningdagar och därefter har en förälder fått ensam vårdnad om barnet. Tillfällig föräldrapenning enligt denna paragraf ska då kunna beviljas annan försäkrad om föräldern blir så sjuk att han eller hon inte kan vårda barnet. Enligt *punkten c* gäller vidare som villkor att föräldern inte bor tillsammans med någon som med stöd av bestämmelserna i 2 § första stycket c kan beviljas föräldrapenning eller med stöd av 2 § andra stycket a kan beviljas tillfällig föräldrapenning för vård av barnet. Anledningen härtill är att om föräldern bor ihop med någon som föräldern är gift med eller tidigare har varit gift med eller har eller haft barn med likställs med en förälder och kan därmed få föräldrapenning (2 § första stycket c). För det fall föräldern bor tillsammans med någon under äktenskapsliknande förhållanden (2 § andra stycket a) kan denna

person få tillfällig föräldrapenning om barnet är 240 dagar eller äldre. För det fall barnet är yngre än 240 dagar kan emellertid denna sambo få tillfällig föräldrapenning enligt denna paragraf om övriga villkor är uppfyllda.

I *andra stycket* anges att vid adoption ska den tidpunkt då föräldern fick barnet i sin vård anses som tidpunkten för barnets födelse, dock med den begränsningen att tillfällig föräldrapenning inte får utges om barnet har fyllt fem år. Detta innebär att om föräldern fick barnet i sin vård när barnet var ett år kan således tillfällig föräldrapenning enligt denna paragraf utges längst till dess barnet fyller fyra år.

Av bestämmelserna i *tredje stycket* framgår att tillfällig föräldrapenning enligt denna paragraf inte får utges till den som på annan grund kan få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning enligt detta kapitel. Här avses t.ex. det fallet att en förälder som inte har vårdnad om barnet och inte heller bor tillsammans med barnets andra förälder aldrig kan få tillfällig föräldrapenning enligt denna paragraf. Den föräldern kan i stället få antingen föräldrapenning enligt 3 § sjätte stycket eller tillfällig föräldrapenning enligt 10 § första stycket 2 (sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare) eller enligt 11 a §.

12 §

Av ändringen i *första stycket* framgår att tillfällig föräldrapenning enligt de nya bestämmelserna i 10 c § kan utges under högst 120 dagar för varje barn och år.

13 §

Tredje stycket som ger Försäkringskassan möjlighet att kräva särskilt utlåtande för att styrka sjukdom eller smitta ändras så att det även är tillämpligt vid föräldrarnas sjukdom eller smitta enligt de nya bestämmelserna i 10 c §.

7.4 Förslaget till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

8 §

Första stycket första punkten ändras så att en arbetstagare som får rätt till tillfällig föräldrapenning enligt de nya bestämmelserna i 4 kap. 10 c § lagen (1962:381) om allmän försäkring också får rätt till ledighet under den tiden.

7.5 Förslaget till lag om ändring i semesterlagen (1977:480)

17 §

Första stycket andra punkten ändras på så sätt att även tid under vilken en arbetstagare uppbär tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 10 c § lagen (1962:381) om allmän försäkring görs semesterlönegrundande.

Författningsförslag i promemorian Förslag om utökning av gruppen som omfattas av särskilt högriskskydd avseende sjuklönekostnader samt förslag om utökat antal dagar med närståendepenning

Prop. 2008/09:194
Bilaga 1

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Härigenom föreskrivs att 13 och 15 §§ lagen (1991:1047) om sjuklön ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Försäkringskassan kan, efter skriftlig ansökan, besluta om särskilt högriskskydd för en arbetstagare som är försäkrad för sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Ett sådant beslut får meddelas om den sökande har en sjukdom som under en tolv månadersperiod

1. kan antas medföra ett större antal sjukperioder, eller
2. medför risk för en eller flera längre sjukperioder.

Ett beslut som avses i första stycket får även meddelas för en sjukperiod när den sökande som givare av biologiskt material enligt lagen (1995:831) om transplantation m.m. har rätt till sjuklön till följd av ingrepp för att ta till vara det biologiska materialet eller förberedelser för sådant ingrepp.

Ett beslut som avses i första stycket *första meningen* får även meddelas för en sjukperiod när den sökande som givare av biologiskt material enligt lagen (1995:831) om transplantation m.m. har rätt till sjuklön till följd av ingrepp för att ta till vara det biologiska materialet eller förberedelser för sådant ingrepp. *Det samma gäller när den sökande har haft rätt till aktivitetsersättning enligt lagen om allmän försäkring under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan.*

För den som avses i första stycket 1 och andra stycket *skall* 15 och 16 §§ tillämpas på sökanden och dennes arbetsgivare. För den som avses i första stycket 2 *skall* endast 16 § tillämpas.

För den som avses i första stycket 1 och andra stycket *första meningen ska* 15 och 16 §§ tillämpas på sökanden och dennes arbetsgivare. För den som avses i första stycket 2 *och andra stycket andra meningen ska* endast 16 § tillämpas.

Ett beslut enligt första och andra styckena *skall* avse den sökandes

Ett beslut enligt första och andra styckena *ska* avse den sökandes

¹ Senaste lydelse 2004:788.

samtliga anställningar. Ett beslut enligt första stycket *skall* gälla från och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos Försäkringskassan eller från och med den senare kalendermånad som anges i beslutet. Detta beslut gäller till och med den dag som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet *skall* upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen 1 eller 2 inte längre är uppfyllt. Om beslutet upphävs *skall* Försäkringskassan på lämpligt sätt underrätta arbetsgivaren om detta.

samtliga anställningar. Ett beslut enligt första stycket *ska* gälla från och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos Försäkringskassan eller från och med den senare kalendermånad som anges i beslutet. Detta beslut gäller till och med den dag som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet *ska* upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen 1 eller 2 inte längre är uppfyllt. Om beslutet upphävs *ska* Försäkringskassan på lämpligt sätt underrätta arbetsgivaren om detta. *Ett beslut enligt andra stycket andra meningen ska gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades av Försäkringskassan.*

15 §²

Om ett beslut enligt 13 § första stycket 1 eller andra stycket gäller för arbetsgivaren utges sjuklön till arbetstagaren även för dag som avses i 6 § första stycket 1.

Om ett beslut enligt 13 § första stycket 1 eller andra stycket *första meningen* gäller för arbetsgivaren utges sjuklön till arbetstagaren även för dag som avses i 6 § första stycket 1.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

² Senaste lydelse 2001:1116.

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ersättning utges för högst 240 dagar sammanlagt för vård av person som avses i 4 § första stycket andra och tredje meningarna och för högst 60 dagar sammanlagt för varje annan person som vårdas.

6 §³

Ersättning utges för högst 240 dagar sammanlagt för vård av person som avses i 4 § första stycket andra och tredje meningarna och för högst 100 dagar sammanlagt för varje annan person som vårdas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

³ Senaste lydelse 1994:318.

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över promemorian Förslag om utökning av gruppen som omfattas av särskilt högriskskydd avseende sjuklönekostnader samt förslag om utökat antal dagar med närståendepenning

Efter remiss har följande lämnat yttrande över promemorians förslag: Kammarrätten i Stockholm, Länsrätten i Uppsala län, Försäkringskassan, Arbetsgivarverket, Regelrådet, Föreningen Svenskt Näringsliv, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges akademikers centralorganisation samt Svenska ILO-kommittén.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att avge yttranden men har avstått från att yttra sig eller har inte svarat: Näringslivets Regelnämnd, Tjänstemännens centralorganisation och Sveriges Kommuner och Lands-ting.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön

Härigenom föreskrivs att 13 och 15 §§ lagen (1991:1047) om sjuklön ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Försäkringskassan kan, efter skriftlig ansökan, besluta om särskilt högriskskydd för en arbetstagare som är försäkrad för sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Ett sådant beslut får meddelas om den sökande har en sjukdom som under en tolv månadersperiod

1. kan antas medföra ett större antal sjukperioder, eller
2. medför risk för en eller flera längre sjukperioder.

Ett beslut som avses i första stycket får även meddelas för en sjukperiod när den sökande som givare av biologiskt material enligt lagen (1995:831) om transplantation m.m. har rätt till sjuklön till följd av ingrepp för att ta till vara det biologiska materialet eller förberedelser för sådant ingrepp.

Ett beslut som avses i första stycket *första meningen* får även meddelas för en sjukperiod när den sökande som givare av biologiskt material enligt lagen (1995:831) om transplantation m.m. har rätt till sjuklön till följd av ingrepp för att ta till vara det biologiska materialet eller förberedelser för sådant ingrepp. *Det samma gäller när den sökande har haft rätt till aktivitetsersättning enligt lagen om allmän försäkring under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan.*

För den som avses i första stycket 1 och andra stycket *skall* 15 och 16 §§ tillämpas på sökanden och dennes arbetsgivare. För den som avses i första stycket 2 *skall* endast 16 § tillämpas.

För den som avses i första stycket 1 och andra stycket *första meningen ska* 15 och 16 §§ tillämpas på sökanden och dennes arbetsgivare. För den som avses i första stycket 2 *och andra stycket andra meningen ska* endast 16 § tillämpas.

Ett beslut enligt första och andra styckena *skall* avse den sökandes samtliga anställningar. Ett beslut enligt första stycket *skall* gälla

Ett beslut enligt första och andra styckena *ska* avse den sökandes samtliga anställningar. Ett beslut enligt första stycket *ska* gälla från

¹ Senaste lydelse 2004:788.

från och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos Försäkringskassan eller från och med den senare kalendermånad som anges i beslutet. Detta beslut gäller till och med den dag som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet *skall* upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen 1 eller 2 inte längre är uppfyllt. Om beslutet upphävs *skall* Försäkringskassan på lämpligt sätt underrätta arbetsgivaren om detta.

och med den kalendermånad då ansökan gjordes hos Försäkringskassan eller från och med den senare kalendermånad som anges i beslutet. Detta beslut gäller till och med den dag som anges i beslutet eller, om det finns särskilda skäl, tills vidare. Beslutet *ska* upphävas om villkoret enligt första stycket andra meningen 1 eller 2 inte längre är uppfyllt. Om beslutet upphävs *ska* Försäkringskassan på lämpligt sätt underrätta arbetsgivaren om detta. *Ett beslut enligt andra stycket andra meningen ska gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades av Försäkringskassan.*

15 §²

Om ett beslut enligt 13 § första stycket 1 eller andra stycket gäller för arbetsgivaren utges sjuklön till arbetstagaren även för dag som avses i 6 § första stycket 1.

Om ett beslut enligt 13 § första stycket 1 eller andra stycket *första meningen* gäller för arbetsgivaren utges sjuklön till arbetstagaren även för dag som avses i 6 § första stycket 1.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

² Senaste lydelse 2001:1116.

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Ersättning utges för högst 240 dagar sammanlagt för vård av person som avses i 4 § första stycket andra och tredje meningarna och för högst 60 dagar sammanlagt för varje annan person som vårdas.

6 §³ Ersättning utges för högst 240 dagar sammanlagt för vård av person som avses i 4 § första stycket andra och tredje meningarna och för högst 100 dagar sammanlagt för varje annan person som vårdas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

³ Senaste lydelse 1994:318.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2009-05-11

Närvarande: F.d. regeringsrådet Rune Lavin, justitierådet Marianne Lundius och f.d. justitieombudsmannen Nils-Olof Berggren.

Utökad särskilt högriskskydd i lagen (1991:1047) om sjuklön, m.m.

Enligt en lagrådsremiss den 23 april 2009 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön,
2. lag om ändring i lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av juristen Martina Irving Magnusson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i lagen om sjuklön innebär att särskilt högriskskydd kan beslutas för den som har haft rätt till aktivitetsersättning under viss tid. Vidare föreslås att lagen om ersättning och ledighet för närståendevård ändras på så sätt att högsta antalet dagar, för vilka närståendepenning sammanlagt kan utges, utökas från 60 till 100 dagar.

Förslaget till lag om ändring i lagen om sjuklön

13 §

I paragrafen föreslås att Försäkringskassan ska kunna besluta om särskilt högriskskydd för en sökande som har haft rätt till aktivitetsersättning enligt lagen om allmän försäkring under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan. Paragrafens ordalydelse ger intryck av att den som har haft rätt till aktivitetsersättning också ska vara berättigad till högriskskydd oavsett om det finns ett beslut om att den sökande är berättigad till aktivitetsersättning. Det synes räcka att förutsättningarna för aktivitetsersättning enligt lagen är för handen. Enligt vad som upplysts i anslutning till föredragningen är avsikten att inte bara den som uppburit aktivitetsersättning någon gång under de föregående tolv kalendermånaderna ska ha rätt till högriskskydd utan också den som inte har uppburit någon ersättning men för vilken en förvaltningsdomstol vid en överprövning av Försäkringskassans avslag på en ansökan om aktivitetsersättning funnit den sökande ha rätt till aktivitetsersättning. Den avsedda innebörden bör framgå av lagtexten.

Vidare föreslås i paragrafens fjärde stycke sista meningen att ett beslut om högriskskydd ska gälla under tolv kalendermånader räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades av Försäkringskassan. Det skulle kunna leda till att perioden om tolv kalendermånader har löpt till ända eller att endast en kort del av perioden återstår när beslut om

högriskskydd meddelas av en förvaltningsdomstol efter överklagande av Försäkringskassans beslut. Lagrådet förordar att perioden om tolv kalendermånader räknas från dagen för beslut.

Prop. 2008/09:194
Bilaga 4

I anledning av vad som ovan anförts föreslår Lagrådet följande lydelse av paragrafens andra stycke sista meningen och fjärde stycke sista meningen:

Detsamma gäller när den sökande uppburit eller bedömts ha haft rätt till aktivitetsersättning enligt lagen om allmän försäkring under någon av de senaste tolv kalendermånaderna före månaden för ansökan hos Försäkringskassan.

Ett beslut enligt andra stycket andra meningen ska gälla under tolv kalendermånader, räknat från och med månaden efter den då beslutet meddelades.

Förslaget till lag om ändring i lagen om ersättning och ledighet för närståendevård

6 §

Genom den föreslagna ändringen utökas antalet dagar, för vilka närståendepenning sammanlagt kan utges till en närstående för vård av en svårt sjuk person från 60 till 100 dagar.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2010. Några särskilda övergångsbestämmelser föreslås inte. Avsikten är emellertid enligt vad som sägs i den allmänna motiveringen till lagändringen (remissen s.13) att om en svårt sjuk person har vårdats 60 dagar av en person som erhåller närståendepenning, innan lagändringen träder i kraft så kan ytterligare 40 dagar ges ut i ersättning för vård av den sjuke efter ikraftträdandet. Under föredragning inför Lagrådet har uppgetts att detta utan någon särskild övergångsbestämmelse får anses följa av den föreslagna ikraftträdandebestämmelsen. Härtill har anmärkts att det högsta antalet dagar för närståendepenning, 100 dagar, avser den sjukas hela livstid.

Enligt Lagrådets mening utesluter den föreslagna ikraftträdandebestämmelsen till sin ordalydelse inte den tolkningen att bestämmelsen om det utökade antalet dagar för närståendepenning endast avser ersättning för vård som påbörjats tidigast den 1 januari 2010. Ikraftträdandebestämmelsen bör därför kompletteras med en övergångsbestämmelse, vilken förslagsvis kan ges följande lydelse:

Denna lag ...den 1 januari 2010. Lagen ska beträffande ersättning som utges för högst 100 dagar tillämpas också på sådan ersättning för vård som påbörjats tidigare.

Lagförslag i promemorian Förslag till utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning

Prop. 2008/09:194
Bilaga 5

Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹
dels att 4 kap. 2, 12 och 13 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 4 kap. 10 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 §²

Vid tillämpning av bestämmelserna i detta kapitel likställs med förälder

- a) rättslig vårdnadshavare som inte är förälder och som har vård om barnet,
- b) den som med socialnämndens medgivande har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i syfte att adoptera det,
- c) den med vilken en förälder är eller har varit gift eller har eller har haft barn, om de varaktigt bor tillsammans.

Vid tillämpning av 10, 10 a, 10 b och 11 §§, 13 § andra stycket samt 20 kap. 9 b § likställs med förälder även

- a) den som en förälder bor tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden,
- b) den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i sitt hem.

Vid tillämpning av 12 §, 13 § första, tredje och fjärde styckena samt 14–18 §§ likställs med förälder även den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 11 a §. Detsamma gäller vid tillämpningen av 12 § och 14–18 §§ den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 § femte stycket.

Vid tillämpning av 12 §, 13 § första, tredje och fjärde styckena samt 14–18 §§ likställs med förälder även den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 11 a §. Detsamma gäller vid tillämpningen av 12 § och 14–18 §§ den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 § femte stycket. *Den som har fått rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 10 c § likställs också med förälder vid tillämpning av 14–18 §§.*

10 c §

Försäkringskassan kan besluta att en annan försäkrad som avstår från förvärvsarbete ska få rätt till

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 2008:316.

tillfällig föräldrapenning för att i stället för föräldern vårda ett barn som inte har fyllt tre år. Som villkor för detta gäller

a) att föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet,

b) att föräldern enligt 3 § fjärde och femte styckena har rätt att själv uppbära föräldrapenningen eller skulle ha haft rätt att själv uppbära föräldrapenningen, och

c) att föräldern inte bor tillsammans med någon som med stöd av bestämmelserna i 2 § första stycket c kan beviljas föräldrapenning eller med stöd av bestämmelserna i 2 § andra stycket a kan beviljas tillfällig föräldrapenning för vård av barnet.

Vid adoption ska den tidpunkt då föräldern fick barnet i sin vård anses som tidpunkten för barnets födelse. Därvid gäller dock att tillfällig föräldrapenning inte får utges för vård av ett barn som har fyllt fem år.

Tillfällig föräldrapenning enligt denna paragraf får inte utges till den som enligt detta kapitel på annan grund kan få föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning för vård av barnet.

12 §³

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § första stycket och 10 a § utges under sammanlagt högst 60 dagar för varje barn och år. Tillfällig föräldrapenning enligt 11 § utges under högst 60 dagar för varje barn och år. Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 10 § första stycket 1, 3 och 4 och 10 a § utges tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § första stycket och 10 a § utges under sammanlagt högst 60 dagar för varje barn och år. Tillfällig föräldrapenning enligt 11 § utges under högst 60 dagar för varje barn och år. Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 10 § första stycket 1, 3 och 4 och 10 a § utges tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst

³ Senaste lydelse 2004:1250.

60 dagar för varje barn och år.
Tillfällig föräldrapenning enligt
10 b § utges under ett obegränsat
antal dagar.

60 dagar för varje barn och år.
Tillfällig föräldrapenning enligt
10 b § utges under ett obegränsat
antal dagar. *Tillfällig föräldra-
penning enligt 10 c § utges under
högst 120 dagar för varje barn
och år.*

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § tredje stycket utges under högst tio dagar per barn och år.

Tillfällig föräldrapenning enligt 10 § fjärde stycket utges under högst tio dagar per barn och utges inte för tid efter sextionde dagen efter barnets hemkomst efter förlösningen. Detsamma gäller tillfällig föräldrapenning enligt 10 § femte och sjätte styckena med avräkning dock för dagar med tillfällig föräldrapenning som en förälder kan ha uppburet med stöd av 10 § fjärde stycket. Vid adoption räknas tiden från den tidpunkt föräldrarna fått barnet i sin vård.

Vid adoption och för särskilt förordnade vårdnadshavare fördelas de tio dagarna med hälften till vardera föräldern eller vårdnadshavaren om de inte kommer överens om annat. Om det endast finns en adoptivförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare med rätt till ersättning, har den föräldern eller vårdnadshavaren ensam rätt till de tio dagarna.

Uppbär en förälder oavkortade löneförmåner under tid då han bedriver studier, jämställs avstående från studier med avstående från förvärvsarbete vid tillämpning av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning, i den mån föräldern går miste om löneförmånerna.

13 §⁴

För att styrka det särskilda vård- eller tillsynsbehov som avses i 11 § första stycket ska läkarutlåtande inges. I fall som avses i 10 b § ska barnets sjukdomstillstånd styrkas med ett läkarutlåtande, om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning.

För att tillfällig föräldrapenning enligt 10 § första stycket 1 eller 2 ska betalas ut till en förälder eller annan försäkrad som avses i 11 a § ska föräldern med intyg enligt 20 kap. 9 b § eller på annat sätt styrka att barnet har varit frånvarande från den förskola, det familjedaghem, det fritidshem eller den skola där barnet normalt vistas. Detta gäller dock inte för tid när barnet skulle ha varit frånvarande på grund av ferier eller om det finns särskilda skäl för att den tillfälliga föräldrapenningen ändå ska betalas ut.

Försäkringskassan får när det finns skäl till det kräva att särskilt utlåtande inges för att styrka barnets eller den ordinarie vårdarens sjukdom, smitta eller funktionshinder som avses i 10 eller 10 a § eller en förälders sjukdom eller

Försäkringskassan får när det finns skäl till det kräva att särskilt utlåtande inges för att styrka barnets eller den ordinarie vårdarens sjukdom, smitta eller funktionshinder som avses i 10 eller 10 a § eller en förälders sjukdom eller

⁴ Senaste lydelse 2008:316.

smitta enligt 11 a § andra stycket.

smitta enligt *10 c § eller* 11 a §
andra stycket.

Prop. 2008/09:194
Bilaga 5

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Häri genom föreskrivs att 8 § föräldraledighetslagen (1995:584) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §⁵

En arbetstagare har rätt till ledighet under den tid då han eller hon

1. får tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b, 11 eller 11 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring,

1. får tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b, 10 c, 11 eller 11 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. skulle ha haft rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b eller 11 § samma lag, om arbetstagaren inte omfattats av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § nämnda lag, eller

3. skulle ha haft rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 4 kap. 11 a § samma lag, om barnets förälder inte omfattats av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § nämnda lag.

En förälder som behöver vårda sitt barn när den ordinarie vårdaren blivit sjuk eller smittad har rätt till ledighet även om föräldern inte har rätt till tillfällig föräldrapenning på grund av att

1. barnet är yngre än 240 dagar, eller

2. barnet är yngre än 240 dagar och föräldern omfattas av bestämmelserna i 16 a kap. 2 § lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

⁵ Senaste lydelse 2008:933.

Härigenom föreskrivs att 17 § semesterlagen (1977:480) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §⁶

Frånvaro från arbetet är semesterlönegrundande, när fråga är om

1. ledighet på grund av sjukdom, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar eller om frånvaron beror på arbetsskada,

2. ledighet enligt föräldraledighetslagen (1995:584) dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn eller vid flerbarnsbörd sammanlagt inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar, 11 och 11 a §§ samma lag,

2. ledighet enligt föräldraledighetslagen (1995:584) dels under tid för vilken havandeskapspenning utges enligt 3 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, dels under tid för vilken föräldrapenning utges i anledning av barns födelse eller adoption enligt 4 kap. 3 och 5 §§ samma lag, i den mån frånvaron för varje barn eller vid flerbarnsbörd sammanlagt inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar, dels under tid för vilken tillfällig föräldrapenning utges enligt 4 kap. 10, 10 a, 10 b *eller 10 c §* i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 120 dagar eller för ensamstående förälder 180 dagar, 11 och 11 a §§ samma lag,

3. ledighet på grund av risk för överförande av smitta, om arbetstagaren är berättigad till ersättning enligt lagen (1999:225) om ersättning till smittbärare, i den mån frånvaron under intjänandeåret icke överstiger 180 dagar,

4. ledighet för utbildning, som inte ger rätt till semesterlön enligt någon annan lag, om arbetstagaren får ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF) eller om utbildningen till väsentlig del avser fackliga eller med facklig verksamhet sammanhängande frågor, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 180 dagar,

5. ledighet på grund av grundutbildning om högst 60 dagar eller repetitionsutbildning enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspplikt, om frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 60 dagar,

6. ledighet enligt lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare, eller

⁶ Senaste lydelse 2007:392.

7. ledighet enligt lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närstående vård, i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 45 dagar.

Har arbetstagare av anledning som anges i första stycket 1 varit frånvarande från arbetet utan längre avbrott i frånvaron än fjorton dagar i en följd under två hela intjänandeår, grundar därefter infallande dag av frånvaroperioden inte rätt till semesterlön.

I frånvaroperiod som avses i första stycket inräknas även dagar under perioden då arbetstagaren icke skulle ha utfört arbete.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 maj 2009

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Larsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Borg, Malmström, Sabuni, Billström, Adelson Liljeroth, Tolgfors

Föredragande: Cristina Husmark Pehrsson

Regeringen beslutar proposition Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.